

แผลกดทับเป็นความเสียหายจากบริการฟื้นฟูสมรรถภาพจริงหรือ

อภิชนา ไชวินทะ, พ.บ., อ.ว. เวชศาสตร์ฟื้นฟู
ภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กรณีศึกษา

ผู้ป่วยหญิงอายุ 19 ปี มีแผลกดทับที่สันเท้าขวา หลังได้รับการผ่าตัดแก้ไขแล้ว ผู้ป่วยได้ทำหน้าที่ร้องเรียนมายังผู้อำนวยการโรงพยาบาล ให้โรงพยาบาลรับผิดชอบค่าใช้จ่ายจากการรักษาพยาบาลทั้งหมด เนื่องจากแผลเกิดจากรองเท้าที่โรงพยาบาลตัดให้มีตะปูโผล่เป็นเหตุให้เกิดแผลกดทับ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจึงส่งให้งานเวชกรรมฟื้นฟูสืบหาข้อเท็จจริง และนำเสนอโรงพยาบาลเพื่อพิจารณาต่อไป

ผู้ป่วยมีปัญหากระดูกสันหลังโหว่งตั้งแต่แรกเกิด (spina bifida, meningocele) กล้ามเนื้อขาอ่อนแรงบางส่วน เคยได้รับการผ่าตัดแก้ไขและการฟื้นฟูสภาพจนสามารถเดินได้โดยใช้ไม้ค้ำยันและอุปกรณ์พยุงขาและเท้าทั้งสองข้าง

จากบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยนอก ครึ่งปีก่อนหน้านี้ ผู้ป่วยมาขอเปลี่ยนรองเท้าเนื่องจากรองเท้าเดิมชำรุด และพบว่าที่สันเท้าขวาเริ่มข้ำมีบันทึกว่าให้ผู้ป่วยงดเดินจนกว่าแผลกดทับนั้นจะหายเพราะผู้ป่วยเสียความรู้สึกบริเวณสันเท้า และจากเวชระเบียนผู้ป่วยในคล้ายแพทย์ระบุว่าแผลกดทับลึกมีความรุนแรงระดับ 4 จึงต้องผ่าตัดแก้ไข หลังผ่าตัดแผลหายดี

จากการพบปะพูดคุยกับผู้ป่วย แพทย์หัวหน้างานเวชกรรมฟื้นฟูได้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าหลังจากได้รองเท้าคูใหม่ ผู้ป่วยต้องยืนเดินทั้งวันไม่สามารถหยุดพักได้ แผลจึงลุกลาม และเหตุที่อยากให้โรงพยาบาลยกเว้นค่ารักษาพยาบาลนั้นเนื่องจากขณะนี้อายุ 19 ปี ไม่สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลจากสิทธิการรักษามาตรา ซึ่งเป็นข้าราชการได้แล้ว

แพทย์หัวหน้างานเวชกรรมฟื้นฟูได้แสดงความเห็นใจผู้ป่วยต่อโรคแทรกที่เกิดขึ้น และได้อธิบายให้ผู้ป่วยและมารดาเข้าใจว่า คนพิการที่ขึ้นทะเบียนตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔⁽¹⁾ มีสิทธิได้รับ

การดูแลรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพฟรีจากรัฐ เมื่อผู้ป่วยและมารดาเข้าใจ แพทย์จึงได้ออกเอกสารรับรองความพิการให้แก่ผู้ป่วยเพื่อขอขึ้นทะเบียนคนพิการ นอกจากนี้แพทย์ได้อธิบายให้ผู้ป่วยและมารดาทราบว่า การขอยกเว้นค่าใช้จ่ายจากการรักษาพยาบาลนั้นสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องอ้างว่าโรคแทรกดังกล่าวเป็นความเสียหายจากการรักษาพยาบาล

สุดท้ายแม้ว่าแผลกดทับไม่ได้เกิดขึ้นจากสาเหตุที่ผู้ป่วยอ้างแพทย์ได้เสนอเรื่องถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือ และได้นำเรื่องนี้ชี้แจงแก่กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟูเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อป้องกันมิให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นซ้ำในอนาคต

บทวิจารณ์

แผลกดทับ เป็นโรคแทรกที่เกิดขึ้นบ่อยกับผู้ป่วยพิการ ที่ผ่านมายังไม่เคยถูกนำมาอ้างว่าเป็นความเสียหายจากการบริการรักษาพยาบาล กรณีนี้จึงนับเป็นครั้งแรก โดยรองเท้าที่ประกอบอยู่กับอุปกรณ์พยุงขาที่ช่างนักกายอุปกรณ์เป็นผู้ผลิตถูกอ้างว่าเป็นต้นเหตุ ดังนั้น แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูซึ่งเป็นหัวหน้างานเวชกรรมฟื้นฟูจึงควรกำกับดูแลและรับผิดชอบงานของช่าง/นักกายอุปกรณ์ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของทีมอย่างใกล้ชิด

การระงับกรณีนี้ได้สำเร็จ เพราะมีบันทึกในเวชระเบียนถึงวันเวลาที่เกิดโรคแทรก ประกอบกับการตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันโดยแพทย์หัวหน้างานเวชกรรมฟื้นฟูและมีสืบหาข้อมูลจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างรอบคอบ อันได้แก่ ข้อมูลด้านความเจ็บป่วย ทั้งอดีตและปัจจุบัน (medical conditions) ความต้องการ (preference) ความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต (quality of life) ของผู้ป่วย และบริบทแวดล้อม (context) รวมทั้ง กฎหมายและสิทธิการรักษาพยาบาล⁽²⁾ ซึ่งประการหลังเป็นประเด็นสำคัญที่เป็นเหตุให้ผู้ป่วยร้องเรียน

อนึ่ง แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูต้องรู้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยผู้พิการและเพื่อปกป้องตนเองจากการถูกร้องเรียนและ/หรือฟ้องร้อง กรณีนี้ผู้ป่วยและมารดาไม่เคยรู้เรื่องพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔ (ปัจจุบันได้ถูกทดแทนด้วยพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐⁽³⁾ แต่เนื่องจากกฎหมาย

ที่ออกความตามพระราชบัญญัติใหม่ยังไม่เกิดขึ้น จึงยังต้องอิงกฎหมายเดิมไปก่อน) ซึ่งระบุให้คนพิการมีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลและฟื้นฟูสภาพฟรีจากรัฐ ทั้งนี้คนพิการต้องยื่นคำขอ มีบัตรประจำตัวคนพิการก่อน

นอกจากนี้ ยังมีพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕⁽⁴⁾ ซึ่งระบุให้คนไทยที่ไม่มีสิทธิการรักษาพยาบาลอื่น ให้ได้รับสิทธิการรักษาพยาบาลฟรีตามที่รัฐกำหนด ทั้งนี้สามารถขอรับบัตรหลักประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ได้จากสาธารณสุขจังหวัด กรณีคนพิการที่มีบัตรนี้แล้ว แพทย์ควรแนะนำให้รับบัตรเดิมและบัตรประจำตัวคนพิการไปยื่นที่สาธารณสุขจังหวัดหรือโรงพยาบาลที่ตนสังกัด เพื่อขอเปลี่ยนเป็นบัตรทอง 74 ซึ่งจะ使人พิการสามารถไปขอรับบริการจากโรงพยาบาลในสังกัดหลักประกันสุขภาพแห่งชาติอื่นได้โดยไม่ต้องมีใบส่งตัว อนึ่ง ในกรณีที่ผู้รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาของหน่วยบริการ แต่ยังไม่ได้รับค่าเสียหายภายในระยะเวลาอันควร มีสิทธิขอรับเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนด เงินช่วยเหลือเบื้องต้นนี้จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยบรรเทาทุกข์ให้ผู้ป่วยและครอบครัวได้

กล่าวโดยสรุป แผลกดทับอาจเป็นความเสียหายที่เกิดจากการให้บริการการฟื้นฟูสมรรถภาพได้ แพทย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูพึงถือกรณีศึกษานี้เป็นอุทาหรณ์เรียนรู้ และใช้กฎหมายให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของผู้ป่วยผู้พิการ ซึ่งเป็นสองประเด็นหลักของจริยธรรมทางการแพทย์ที่สำคัญต่อการประกอบวิชาชีพเวชกรรม

เอกสารอ้างอิง

๑. พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. ๒๕๓๔
๒. อภิชนา ไชวินทะ. จริยธรรมทางการแพทย์และกรณีศึกษาผู้ป่วยพิการ. ใน: จักรกริช กล้าผจญ. เวชศาสตร์ฟื้นฟูสำหรับเวชปฏิบัติทั่วไป. เชียงใหม่: สุทินการพิมพ์ (2524); 2549: หน้า 11-3.
๓. พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐
๔. พระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๕

Correspondence to: Dr. Apichana Kovindha, Department of Rehabilitation Medicine, Faculty of Medicine, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200; E-mail: apichana@med.cmu.ac.th